

Předmluva	9
1. Základní pojmy a souvislosti	11
1.1 Trh práce a hospodářský koloběh v ekonomice	11
1.2 Nabídka práce	13
1.3 Poptávka po práci	14
1.4 Rovnováha na trhu práce	15
1.5 Změna tržní rovnováhy na trhu práce	16
1.5.1 Změny v poptávce po práci	17
1.5.2 Změny v nabídce práce	17
1.5.3 Jednoduché změny v rovnováze na trhu práce	18
1.5.4 Kombinované změny v rovnováze na trhu práce	21
1.5.5 Dopady růstu poptávky po práci a současného poklesu nabídky práce na tržní rovnováhu	22
1.5.6 Dopady současného růstu poptávky po práci i nabídky práce na tržní rovnováhu	22
1.5.7 Dopady současného poklesu poptávky po práci i nabídky práce na tržní rovnováhu	23
1.5.8 Dopady poklesu poptávky po práci a současného růstu nabídky práce na tržní rovnováhu	24
1.5.9 Změny rovnováhy na trhu práce – závěrečné shrnutí	25
1.6 Základní pojmy a souvislosti – procvičování	26
2. Lidský kapitál a jeho specifika	29
2.1 Lidský kapitál – vymezení pojmu	29
2.2 Základní a širší lidský kapitál	30
2.3 Efekty lidského kapitálu	31
2.4 Význam vzdělání – statistická fakta	33
2.5 Lidský kapitál jako důležitý zdroj ekonomického růstu	36
2.6 Demografické trendy a jejich očekávané dopady na trh práce	37
2.6.1 Situace v ČR	37
2.6.2 Situace v EU a ve světě	38
2.6.3 Důsledky nepříznivých demografických trendů	40
2.7 Neodpovídající struktura a „kvalita“ pracovní síly jako další problém trhu práce	43
2.7.1 Neodpovídající struktura oborů ve vazbě na potřeby trhu práce	43
2.7.2 Neodpovídající úroveň absolventů žádaných oborů	44
2.8 Mění se požadavky trhu práce	45
2.8.1 Celoživotní vzdělávání a profesní flexibilita	45
2.8.2 Mění se význam hospodářských sektorů	46
2.9 Lidský kapitál – procvičování	49

3. Nezaměstnanost, její měření a formy 51

3.1	Nezaměstnanost – vymezení pojmu	51
3.2	Měření nezaměstnanosti	51
3.2.1	Míra nezaměstnanosti – základní filozofie ukazatele	52
3.2.2	Ukazatel MPSV – podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu	56
3.2.3	Ukazatel ČSÚ – obecná míra nezaměstnanosti	58
3.2.4	Ukazatel EUROSTATU – obecná míra nezaměstnanosti	59
3.2.5	Sezónní očištění časových řad (ČSÚ, Eurostat)	60
3.2.6	Srovnání výpočtu hlavních ukazatelů nezaměstnanosti	61
3.2.7	Časové řady hlavních ukazatelů nezaměstnanosti	62
3.3	Další ukazatele situace na trhu práce	63
3.3.1	Míra zaměstnanosti	63
3.3.2	Míra ekonomické aktivity	64
3.3.3	Počet nezaměstnaných na jedno volné pracovní místo	65
3.3.4	Počet nezaměstnaných	66
3.3.5	Počet volných pracovních míst	67
3.4	Přirozená míra nezaměstnanosti (NAIRU)	68
3.5	Formy nezaměstnanosti	69
3.5.1	Frikční nezaměstnanost	69
3.5.2	Strukturální nezaměstnanost	70
3.5.3	Cyklická nezaměstnanost	70
3.5.4	Sezónní nezaměstnanost	70
3.5.5	Skrytá nezaměstnanost	71
3.5.6	Dlouhodobá nezaměstnanost	71
3.5.7	Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost	71
3.5.8	Podzaměstnanost	72
3.5.9	Technologická nezaměstnanost	72
3.6	Nezaměstnanost – procvičování	73

4. Nezaměstnanost v ČR a v EU 75

4.1	Situace na trhu práce v ČR	75
4.1.1	Vývoj počtu evidovaných uchazečů a volných pracovních míst hlášených na úřadech práce	75
4.1.2	Vývoj míry registrované nezaměstnanosti (ukazatel MPSV)	77
4.1.3	Vývoj počtu nezaměstnaných na 1 volné pracovní místo	80
4.1.4	Sledování aktuální situace na trhu práce v ČR	81
4.2	Situace na trhu práce v EU	82
4.2.1	Srovnání míry nezaměstnanosti v členských zemích EU	83
4.2.2	Nezaměstnanost mladých	84
4.2.3	Nezaměstnanost podle pohlaví	85
4.2.4	Nezaměstnanost dle délky trvání	86
4.2.5	Míra nezaměstnanosti dle vzdělání	87
4.2.6	Nezaměstnanost v ČR a v EU – dílčí závěry	88
4.3	Nezaměstnanost v ČR a v EU – procvičování	88

5. Nedostatek/přebytek pracovní síly v ekonomice, migrační faktory	91
5.1 Přebytek pracovní síly na trhu práce	91
5.2 Nedostatek pracovní síly na trhu práce	92
5.2.1 Efektivnější využití domácí pracovní síly	93
5.2.2 Řízená imigrace pracovní síly ze zahraničí	98
5.3 Faktory ovlivňující migraci	98
5.3.1 Mzda jako migrační faktor – neoklasická teorie migrace	99
5.3.2 Nezaměstnanost jako migrační faktor	101
5.3.3 Teorie lidského kapitálu	101
5.3.4 Věk jako migrační faktor	102
5.3.5 Nejvyšší dosažené vzdělání jako migrační faktor	103
5.3.6 Vzdálenost a podobnost domácí a cílové země	104
5.3.7 Teorie rodinné migrace	104
5.3.8 Teorie dvojího trhu	105
5.3.9 Push a Pull faktory – Zimmermannův model	105
5.3.10 Teorie sítí (Network Migration)	106
5.4 Nedostatek/přebytek pracovní síly, migrační faktory – procvičování	108
6. Migrační prostředí v EU	109
6.1 Srovnání míry nezaměstnanosti v zemích EU	110
6.2 Srovnání minimálních mezd v zemích EU	111
6.3 Srovnání průměrných mezd v zemích EU	113
6.4 Srovnání HDP na jednoho obyvatele	114
6.5 Volný pohyb osob v rámci EU	116
6.5.1 Volný pohyb pracovníků v rámci EU obecně	116
6.5.2 Omezení volného pohybu po rozšíření EU k 1. 5. 2004	117
6.5.3 Opodstatněnost přechodných opatření proti zemím A-8	118
6.5.4 Přechodná opatření vůči Bulharsku a Rumunsku	119
6.5.5 Přechodná opatření vůči Chorvatsku	120
6.6 Migrační prostředí EU – procvičování	122
7. Cizinci na trhu práce ČR	123
7.1 Nejčastější mýty o cizincích	123
7.1.1 Mýtus č. 1: Cizinci berou práci Čechům	123
7.1.2 Mýtus č. 2: Cizinci jsou nekvalifikovaní	125
7.1.3 Mýtus č. 3: Cizinci pracují v ČR načerno	126
7.1.4 Mýtus č. 4: Cizinci „křiví“ mzdy v ČR	127
7.1.5 Mýtus č. 5: Cizinci jsou pro ČR rozpočtovou přítěží	128
7.2 Pracovní imigrace v ČR	129
7.2.1 Zaměstnávání občanů zemí EU/EHP a Švýcarska	129
7.2.2 Zaměstnávání občanů z nečlenských zemí EU/EHP	130
7.2.3 Cizinci v postavení registrovaných podnikatelů	133
7.3 Počet ekonomicky aktivních cizinců v ČR	133
7.4 Ekonomická aktivita cizinců v regionech	134
7.5 Podíl cizinců na obyvatelstvu	135

7.6	Občané EU a jejich ekonomická aktivita v ČR	137
7.7	Cizinci z nečlenských zemí EU a jejich ekonomická aktivita v ČR	139
7.8	Cizinci na trhu práce ČR – procvičování	141
8.	Úřad práce ČR a zprostředkování zaměstnání	143
8.1	Historie úřadů práce v ČR	144
8.2	Pasivní a aktivní politika zaměstnanosti	145
8.3	Zprostředkování zaměstnání úřadem práce	148
8.3.1	Kdo se může na úřadu práce zaevidovat?	148
8.3.2	Kdo se nemůže zaevidovat jako uchazeč o zaměstnání?	149
8.3.3	Možnost přivýdělku v době evidence	150
8.3.4	Do kdy je nutné se na úřadu práce nahlásit?	150
8.3.5	Nárok na podporu v nezaměstnanosti	152
8.3.6	Náhradní doba zaměstnání	154
8.3.7	Doba pobírání podpory v nezaměstnanosti	155
8.3.8	Výše podpory v nezaměstnanosti	155
8.3.9	Opakovaný nárok na podporu v nezaměstnanosti	159
8.3.10	Vyřazení z evidence úřadu práce	160
8.3.11	Jak zákon definuje pojem „vhodné zaměstnání“	161
8.3.12	Vážné důvody odmítnutí pracovního místa	161
8.4	Zprostředkování zaměstnání – procvičování	162
9.	Aktivní politika zaměstnanosti	165
9.1	Rekvalifikace	167
9.2	Investiční pobídky	169
9.3	Veřejně prospěšné práce	170
9.4	Společensky účelná pracovní místa	172
9.5	Překlenovací příspěvek	174
9.6	Příspěvek na zapracování	175
9.7	Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program	175
9.8	Příspěvek na dojížděku	176
9.9	Statistika APZ	178
9.9.1	Vývoj výdajů na rekvalifikace	178
9.9.2	Vývoj výdajů na veřejně prospěšné práce	179
9.9.3	Vývoj výdajů na společensky účelná místa	179
9.9.4	Počet osob podpořených nástroji APZ v roce 2023	180
9.10	Aktivní politika zaměstnanosti – procvičování	182
10.	Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením	183
10.1	Kdo je „osoba se zdravotním postižením“?	183
10.2	Hlavní nástroje podpory zaměstnávání OZP	184
10.2.1	Pracovní rehabilitace OZP	184
10.2.2	Příspěvek na zřízení pracovního místa pro OZP	185
10.2.3	Chráněný trh práce	187
10.2.4	Příspěvek na mzdy OZP	188

10.2.5	Plnění povinného podílu OZP	189
10.2.6	Daňové úlevy při zaměstnávání OZP	191
10.3	Podpora zaměstnávání OZP – procvičování	192
11.	Koordinace sociálních systémů zemí EU	193
11.1	Důvody a principy koordinace sociálních systémů zemí EU	193
11.1.1	Volný pohyb osob jako základní důvod koordinace sociálních systémů EU	194
11.1.2	Základní principy koordinace sociálních systémů EU	195
11.2	Konkrétní povinnosti migrujících osob	198
11.2.1	Osoby odcházející za prací do jiného členského státu EU	198
11.2.2	Zaměstnanci dočasně vyslaní zaměstnavatelem do jiného členského státu	199
11.3	Mezinárodní srovnání nároků na sociální zabezpečení v rámci EU	201
11.3.1	Základní srovnání některých rodinných dávek ve vybraných zemích EU	201
11.3.2	Základní srovnání podpory v nezaměstnanosti ve vybraných zemích EU	204
11.4	Sociální systémy zemí EU – procvičování	206
	Závěr	207
	Literatura	209
	Přehled obrázků a tabulek	213